ԱԻԵՏԱՓԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Կը հրատարակուի ամէն երեքշաբթի : Տարեկան գինն է 1 ½, վեց ամսուանը ¾ մէճիտիյէ, կանխիկ, և հատը 30 փարա (մէդալիք): Խմբագրութեան և բաժանորդագրութեան վերաբերեալ նամակներ ուղղուելու են առ Մր. Կրիճ, Կ. պոլիս, Սմէրիզան խան:

ՀԱՏՈՐ 32. ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ· ՆՈՅԵՄԲԵՐ 25· 1879 ԹԻՒ 476

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Նախատանաց համբերել : — Գամալիելի խրատը : — Ամերիկայի Պորտ ընկերութեան տարեկան ժողովը: —Աստուբեան գրատուն : —Ազգ: —Առաջնորդ խոստակցութեան Անգղիերէն լեզուի : — Կրակ: —Ջեռնադրութիւն ի Կարին : — Անհատատոն ու Բողոքականը : —Ջարնուած հովիւը: — Քաղաքական լուրեր : — Եւրոպական և առևտրական :

ՆԱԽԱՏԱՏՆԱՑ ՀԱՄԲԵՐԵԼ

ԲԱՐԵԿԱՄ, երբ յանիրաւի կը նախատուիս, չանա համբերել քաղցրութեամբ եւ Քրիստոնէական ոգւով: Հարկաւ կը վիրաւորուիս, բայց ղազաչայիր զայրանալէ եւ սիս պահելէ : Մի ըսեր նաեւ . « Փայթ չէ լինէ թէ մարդիկ կը պարսաւեն զիս կամ կը դովեն : » Առաւածոյ յայտնէ ցաւրդ , Աստուած կը գաւաէ արդարութեամբ : Եթէ դուն բարի ընես կը ջանաս , լաւագոյն դատաստան կ'ընդունիս : Ունի՞ս վիշտ , Քրիստոս ալ ունեցաւ : Թիչէ որ Քրիստոս իմաց մահուանեցաւ իրրեւ յանցաւոր , մինչ անմեղ էր : Որչափ հեզ և ներող էր Քիստոս , Քեզի օրինակ ըլլայ նաեւ Սոկրատ որ մարդ էր իրրեւ զքեզ : Երբ ի մահ դատապարտուեցաւ Սոկրատ պզպարաւութեամբ , և անոր աշակերտներէն մին կը գանգատէր թէ առանց յանցանաց կը մեռնէր իւր վարդապետը , « Ինչ , » ըսաւ Սոկրատ . « կ'ուզէիր որ յանցաւո՞ր մեռնէի :» Ուրեմն երբ կը նախատուիս յանիրաւի, խորհէ որ լաւ պղտին է առանց յանցանաց նախատուիլ քան յանցանաց համար ամբաստանուիլ :

ՊԱՄԱՂԻԵԼԻ ԽՐԱՏԸ

«Հէյա յեղէ կ'ըսեմ , Ա՜ա մբըտոմ ղեկէ կեցէ՜ ա՜ ըղբ պոռէ՜ զանո՜ , ինըա՜ որ եղբ ա՜ խորհուրդը կամ գործը մբըտոմ է՝ պէտ է ասկա՜ . հապա ըղ որ Աստուածմ է չէ՜ կընար ափկա՜ տակել . ւըլլայ ըղ Աստուածոյ գէմ մբըգընդ ալ գտնուի՜ » (Գործ. Ե. 38.39):

Այս էր Գամալիելի խրատն Հրեից ժողովին առաքելոց նկատմամբ որոնց պատուէր տուած էին Հրեայք չքաղաղել Քրիստոս Երուսաղէմի մէջ :

Գամալիել Քրիստոնէութեան հակառակ կեցողներուն մէկ մասին օրինակ է , եւ վերոյիշեալ խրատը կը ցուցնէ թէ ինչպէս Քրիստոնէութեան ամենէն սկզբում հակառակորդներն անդամ երբեմն կը վախնան թէ գուցէ այն բանը զոր իրրեւ աստուածային ճշմարտութիւն կը ճանչնան կ'ուզեն՝ աստուածային ճշմարտութիւն ըլլայ : Գամալիել ընդհանրապէս կը համարուի իրրեւ արդարասոհ եւ երկայնամիտ անձ , բայց հաւանական է թէ Գամալիել ճիշդ ասոր հակառակն էր : Տարտնապղին Աստուղ անոր աշակերտն էր , անոր ոտքը կրթուած , եւ հաւանական է թէ Քրիստոնէութեան դէմ վարդապետին մտաց ղեկցման մէկ յորացումն էր հալածիչ աշակերտին այն աստիճակ ատելութիւնն ընդդէմ Քրիստոնէից : Եթէ այսպէս էր , Գամալիել էր արդարեւ սխալիմ թշնամի Քրիստոնէութեան : Բայց ինչպէս ուրիշ շատ թշնամիք Քրիստոնէութեան, նոյնպէս Գամալիել ունէր իր երկբայութեան եւ դիմման ժամերը : Քրիստոնէական կրօնքը շատ բաներ ունի որ զայն սուտ հնմատրելու հակառակ կուգան : Քրիստոսի յատկութիւնները և վարդապետութիւնը և Քրիստոսի ճշմարիտ աշակերտներուն վարքը բաւական են կարկել ամենէն կատաղի հակառակորդաց բերանը :

Գամալիելի վերոյիշեալ խրատը լի է խոհեմութեամբ, և կը ցուցնէ թէ ինչ պէտք է ընել մարդութիւն ենթադրուած բաներու նկատմամբ : Բանկի , նախ , մարդութիւնը զարդացնելու և մարդիկ անոր մէջ հաստատելու բան ճամբան է անոր դէմ դնել խիստ , բռնական և անիմաստ եղանակաւ : Երկրորդ , մարդութիւնը, եթէ միայն Աստուծոյ , ինքնին կը խափանուի : Երբ մարդութեան դէմ հակառակութիւնը կը դադրի , շատ անգամ մարդոց ուշադրութիւն ալ առ այն կը դադրի : Քրիստոնէական կրօնքին այնպէս երկար տեւած է և յաջող ու ձախորդ պարագաներու մէջ այնչափ շատ գտնուած է որ չի կրնար մարդկային ըլլալ : Այն առանկ նեղութեանց մատնուած է ատա բանկաւորներէ և յայտնի թշնամիներէ , և առկաւին կ'ապրի մեռնողն ուժով և առաւգութեամբ : Շատ թագաւորութիւններ փոխուեցան , շատ աքսորութիւններ եղան և ինկան յորմէ հետէ Գամալիել տուաւ այն խրատ : Փիլիսոփայական դրութիւններ և կարծիքներ ապրեցան և մեռան , բայց այնչափ յեղափոխութեանց և տատիկ նեղութեանց մէջ Քրիստոնէական կրօնքին անփոփոխ մնալը կը ցուցնէ թէ այս կրօնքը մարդկային չէ այլ աստուածային : Աւելի լաւ հալածութիւններ չեն կրնար դալ անոր վրայ քան որչափ եկան առէք առաջ . և որովհետեւ Քրիստոնէութիւնը յաղթեց այնչափ փորձութիւններու և հալածութիւններու , մեծ ապացոյց ունինք թէ անիկա յաւիտեան պիտի տևէ և ծածկելու երկիրս :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՊՈՐՏ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Ամերիկայի Պորտ ընկերութեան 70ներորդ տարեկան ժողովը սկսաւ Միացեալ Նահանգաց Սիրակուսա քաղաքը հոկ. 7ին, եւ տեւեց չորս օր: Սիրակուսա մեծ քաղաք է Նիւ Եորք նահանգին մէջ : Ունի մի միայն ժողովրդական եկեղեցի , բայց մեծ Աւետարանական եկեղեցիք քաղաքին չիշեալ եկեղեցւոյն հետ միաբան ժողովը ողջունեցին եւ ընդունեցան հիւրերը : Թոլ քաղքին բնակիչները, իրր 1,500 օտարականք դուրսէն եկած էին ժողովին համար:

Ըստ տեղեկութեան գանձապետի ընկերութեան , ընկերութեան սովորական եկամուտը եղաւ անցեալ տարի 351,926 թալէր: Ծախք ընկերութեան անցեալ տարի եղաւ 318,386 թալէր :* Ուստի սովորական եկամուտն այնչափ քիչ էր որ չէր կրնար ընկերութեան իրր 166,460 թալէրի բացը գոցել: Բայց այս բացը գոցուեցաւ նուէրով Մր. Օգիսի որ Բոնեքդիզըի նահանգին Նիւ Լընաըն կչուած քաղքին ժողովրդական եկեղեցւոյն տարկաւաքն էր , եւ մեռաւ 1879 մարտի 10ին ի հասակի 93 ամաց : Ա յս մարդուն նուէրը կամ հրիտակն առ ընկերութիւնն էր իրր մէկ միլիոն թալէր : Ա յս գումարէն վճարուեցաւ ընկերութեան անցեալ տարւոյ պարտքը, եւ կը մնայ տակաւին իրր 750,000 թալէր : Ընկերութեան տնօրէն ժողովը շատ խորհեցաւ թէ ինչպէս պէտք է գործածել այս տակը , եւ ընկերութեան այս ընդհանուր ժողովին մէջ հետեւեալ որոշումներն եղան .

Ա յս տակին այսուհետեւ չգործածել ընկերութեան բացը գոցելու , այլ ընկերութիւնն , ինչպէս ցարդ , նայելու է որ եկեղեցեաց կողմէն հանգանակութեամբ լեցուի ընկերութեան հաստատուն ծախքը :

Հրիտակն մնացեալ տակին մէկ երրորդը գործածուի ընդարձակելու քարոզութեան գործն որ որ հարկաւոր է :

Տակին մնացեալ մասը գործածուի նոր գործ բանալու կեդրոնական Ամերիկէ:

Իրրեւ մեծագոյն կարեւոր համարուած է որ այս հրիտակը գործածուի մէկէն , եւ եկեղեցիք այս հրիտակին պատճառաւ փոխանակ նուազեցնելու իրենց նուէրները , պարտական համարին գիրենք եւս աւելի առատօրէն տալու քան յառաջ :

Կանանց օգնական ընկերութիւնները տուած են անցեալ տարի Պորտ ընկերութեան 81,253 թալէր :

Ընկերութեան արտաքին քարտուղարին տեղեկութեան նայելով, ընկերութեան գործին մէջ աշխատող արու եւ էգ բոլոր Ամերիկացւոց թիւն է 394, որ քան անցեալ տարուան թիւն 23 աւելի է: Ա յս տարուան մէջ 14 միսիոնար մեռած կամ ընկերութեան գործէն եղած են, եւ 26 նոր միսիոնարք գրկուած են այլեւայլ տեղեր : Բնիկ աշխատողաց ամբողջ թիւն է 1,170 : Անոնց 132ն հովիւ են, 302ը՝ քարոզիչ , 516ը՝ վարժապետ , եւ 220ն՝ օգնական : Ընկերութեան հետ կապակցութիւն ունեցող եկեղեցեաց թիւն է 261, եւ եկեղեցւոյ անդամոց թիւն՝ 14,675 : Բոլոր տարւոյն մէջ 2,034 նոր անդամք աւելցած են եկեղեցիներուն : Թուրքիոյ Աւետարանական ժողովուրդը շատ աւելցաւ անցեալ տարի , եւ երկրին այժմու աղքատութեան եւ նեղութեան մէջ անգամ Աւետարանական եկեղեցեաց հանգանակութիւնն քարոզութեան եւ դպրոցաց համար աւելի եղաւ քան անցեալ տարիներ: Ընդ լանամով ընկերութեանս կան 23 աստուածաբանական դպրոցք եւ նախապատրաստական դասեր 725 ուսանողօք , որոց 120ն աւելցաւ այս տարի . 54 դիշերօթիկ դպրոցք 1,202 աշակերտօք , որոց 325ն աւելցած է այս տարի, եւ 626 հասարակ դպրոցներ 24,042 աշակերտօք , որոց 411ն աւելցած է այս տարի: Կան նաեւ 768 չափահասաց որ կ'ընդունին առանձին կրթութիւն : Հրահանգելոց ամբողջ թիւն է 26,737 :

Սկիզբէն հետէ Պորտ ընկերութիւնն ընդունած եւ ծախք ըրած է 17,000,000 թալէր (իրր 3,740,000 Օսմանեան լիրա) , կազմած է իրր 350 բնիկ եկեղեցի 85,000 հաղորդութեան անդամօք , գրկած է 550 ձեռնադրեալ միսիոնար , եւ իրր 250 տարբի կին միսիոնար: Միսիոնարք 26 լեզուի համար չինած են գիր, հրատարակած են 46 լեզուաւ դասագրքեր եւ կրօնքի վերաբերեալ իրր 2,300 գիրք կամ տետրակ , եւ ունեցած են ընդհրահանգութեամբ աւելի քան 400,000 աշակերտ :

Ժողովին երկրորդ օրը Պատ. Տոք. Ալէքսէն , ներքին քարտուղար Պորտ ընկերութեան , կարդաց գրուած մը որ էր ընկերութեան եղերամոց պատմութեան վրայ համառօտ տեսութիւն , եօթը ժամնակ բաժնուած , որոց իւրաքանչիւրը կը պարունակէր տասնամեայ միջոց , եւ ցուցուց թէ ընկերութիւնն հիմա , այն երեւելի հրիտակին պատճառաւ , ունի մեծ պատեհութիւն բարիք ընելու : Բայց եւ այնպէս , ըսաւ Տոք . Ալէքն , իրր 30 տարի առաջ , երբ ընկերութիւնը 40,000 թալէրի հրիտակ մը ընդունեցաւ , եկեղեցեաց նուէրներն իսկոյն սկսան նուազիլ , եւ ի վախճանի տեսնուեցաւ որ աւելի օգտակար եղած պիտի ըլլար ընկերութեան գանձուն , եթէ ամենեւին ընդունած չըլլար այն հրիտակը : Արդ , եթէ Պորտ ընկերութիւնն , որ Ամերիկայի մէջ 3,500 եկեղեցեաց կողմէն կը ջանայ Աւետարան քարոզել , ըստ արժանւոյն ճանչնայ իր մեծ պատեհութիւնն եւ արժանի հանդիսանայ այն մեծ գործին որ յանձնուած է անոր եկեղեցւոյ մեծ Գլուխն, անոր միսիոնարական պատմութեան ամենէն նշանաւոր ժամանակը պիտի սկսի: Իսկ եթէ, ընդհակառակն, եկեղեցիները , չեն ճանչնար եւ չարգեր պատեհութիւնը եւ կը սկսին նուազեցնել իրենց տուրքը , վասն զի ուրիշ ձեռք մը աւելի մեծ պարգեւ տուաւ , կը կորնչուինն Քրիստոսի հաւատարիմ ծառաներու համար պահուած

*Մէկ թալէր իրր 22 դահեկան է :

պակը : Ա.յս թուղթին ընթերցումէն ետքը բարեպաշտ եւ խոհուն անձինք ատենաբանութիւններ ընելով յորդորեցին եկեղեցիները ցուցնել ղիրենք արժանի իրենց մեծ պատեհութեանը եւ հանդիսաւոր կոչման :

Ընկերութեան արտաքին քարտուղարը Պատ. Տոք. Գլարք անատեն կարդաց ուրիշ դրուած մը առաքելութեան գործին վրայ ի Ճաբոն . Մինչեւ 1854 Ճաբոնի կառավարութիւնը թոյլ չէր տար օտարազգաց մտնել Ճաբոն . բայց այն տարին Ամերիկայի նաւատորմիղի մը հրամանատարին սոսկումանք հրաման արուեցաւ օտարականաց բնակել երկրին քանի մը գլխաւոր քաղաքները : Պորտ ընկերութեան կողմէն ղրկուած առաջին միսիոնարն հասաւ Ճաբոն 1869 : Անատեն Ճաբոնի կառավարութիւնը եւ ժողովուրդը կ'ուրախանային որ սկսան ընտանենալ արեւմտեան քաղաքակրթութեան : Բայց ոչ թէ Քրիստոնէութեան կը վախնային, այլ այն նիւթական եւ աշխարհային բարեաց զոր կը վայելեն Քրիստոնեայ ազգեր : Կառավարութիւնը դժուարին խընդիրներ ունէր լուծելու , եւ լուծեց զանոնք ի զարմացումն աշխարհի : Դիտողութեան արժանի է որ հիմա եւ քանի մը տարի առաջ կառավարութեան ծառայութեան մէջ գտնուղ քաղաքագիտաց ոմանք աշակերտած էին կանխաւ միսիոնարաց , ոմանք եւս իրենց ուսման ընթացքը կատարած էին Ամերիկա : Առաջին Աւետարանական միսիոնարին Ճաբոնի մէջ հաստատուելէն երեք տարի ետքը , Պուտտայական կռապաշտից եւ Պապական Քրիստոնէից դէմ հին հալածմանք դադրեցան , Քրիստոնէութիւնն իբրեւ արգելեալ հրատարակող յայտարարութիւնք վերցան հրապարակական տեղերէ , կրօնական որեւիցէ մասնաւոր մարմնոյն հետ կառավարութեան կապակցութիւնը նոյնպէս դադրեցաւ , եւ ամէն տեսակ կրօնական կարծեաց թոյլատուութիւն շնորհուեցաւ լռելեայն , թէպէտ իբրեւ օրէնք երկրին ի պաշտօնէ չհրատարակուեցաւ :

Առաջին Աւետարանական եկեղեցին կազմուեցաւ 11 անդամօք 1872 ին Յոկոհամա քաղաքը : Ա.յս եկեղեցին պտուղ էր աղօթից զոր այլեւայլ ընկերութեանց միսիոնարք մատուցին այն տարուան յունուարի միաբանական աղօթից եօթնեկին : Ա.յն ժամանակէն սկսաւ Աւետարանական գործն յառաջանալ արագ : Միսիոնարական ընկերութիւնք իրարու ետեւ մարդ ղրկեցին Ճաբոն , եւ հիմա տասն Ամերիկացի եւ վեց Անգլիական ընկերութիւնք ունին հոն աւելի քան 60 ձեռնադրեալ միսիոնար հանդերձ կանանցք , իբր 40 տուրի տիկնայք , 10 բժիշկք եւ ուրիշ աշխարհական օգնականներ , ընդ ամէնն աւելի քան 160 օտարազգի արք եւ կանայք , որ բոլորովին տուած են զիրենք Աւետարանը տարածելու այն երկրին մէջ :

Պորտ ընկերութեան միսիոնարաց մէկուն ձեռքով Ատուածաշունչը թարգմանուեցաւ Ճաբոներէն , Քրոդդ Քրիստոնէական ճեմարան մը բացուեցաւ 100 ուսանողօք ընդ տեսչութեամբ բնիկ Ճապոնացւոյ մը որ Ամերիկա կրթուած է , Գոսէ քաղքին մէջ հաստատուեցաւ գիշերօթիկ դպրոց մը աղջկանց համար , կրօնական լրագիր մը կը հրատարակուի , եւ բնիկ Քրիստոնեայք կազմած են ընկերութիւն մը իրենց հայրենակիցներուն մէջ Աւետարան տարածելու : Պորտ ընկերութեան միսիոնարաց թիւն ի Ճաբոն է 48 , որոց երկուքը բժիշկ են , եւ մեծ համբաւ ստացած են այն երկրին մէջ , եւ կառավարութեան հիւանդանոցներէն ոմանց տեսուչ են :

Առաջին բնիկ հովիւը ձեռնադրուեցաւ 1877 ի յունուարին Օսաքայի եկեղեցւոյն վրայ , եւ հիմա կան 14 եկեղեցիք որ կապակցութիւն ունին Պորտ ընկերութեան հետ իբր 500 անդամովք : Աւետարանական եկեղեցեաց ամբողջ թիւն չէ պակաս քան 50 , եւ աւելի քան 100 բնիկ քարոզիչներ կան :

Տեսնելով այս բաները որոց նմանը տեսնուած չէ առաքելութեանց արդի պատմութեան մէջ , կրնանք դոչել , «Ա.ստուած ինչե՛ր ըրաւ» : Բայց պէտք է մեզի ուրախանալ դողդողով . Ցաղթութիւնը դեռ ստացուած չէ : Հետաքրքրութիւնը որ ի սկզբան բերաւ բազմութիւններ մտիկ ընելու Աւետարանին քարոզութիւնը , հիմա չատ ակարացած է , եւ Քրիստոնէութիւնը չատերուն անհաճոյ եղաւ , վասն զի սոսկ տեսան որ Քրիստոնեայ կոչուած չատ մարդիկ ունին քաղաքակրթութիւն բայց ոչ բարեպաշտութիւն : Ճաբոնցիք կ'ընդունին թէ գիտութիւնը զօրութիւն է , եւ կ'ըսեն թէ իրենք այս զօրութեան կատու են : Ուսոի քանի մը տարի առաջ ղրկեցին 500 ընտիր պատանիներ կրթուելու Ամերիկայի գլխաւոր եւ ճեմարանաց մէջ , նոյնչափ պատանիներ եւս ղրկեցին Եւրոպա՝ սորվիլ հոն այն նիւթական զօրութիւնները որ կրնան կարողացնել զՃաբոնացիս մրցել աշխարհիս յառաջադէմ ազգաց հետ : Ա.յս վախճանին համար Ճաբոնի կառավարութիւնն ազատ ըրաւ նաեւ ստուկներուս չատուոր դասը , հատատակեց դաստիարակութեան համար տեսակ տեսակ դպրոցներ , այսինքն համալսարաններ , ճեմարաններ , վարժարաններ , վարժապետանոցներ երկու սեռից համար , արուեստից դպրոցներ եւ հասարակ դպրոցներ երկրին բոլոր տղայոց համար : Բացաւ երկաթուղիներ , հեռագրական գիծեր , նամակատուներ , եւ վերջապէս քաղաքական չոգենաւեր , ընդունեց Քրիստոնէից տոմարը , եւ հրատարակեց թէ Ճաբոնցիք իրաւունք ունին Քրիստոնէից կիրակին պահել իբրեւ հանգստեան օր :

Ո՛չ ապաքէն Քրիստոնեայ եկեղեցեաց պարտքն է առաջնորդել այսպիսի ազգի մը հմարիա յառաջադիմութեան շաւղին մէջ : Տաղանդով եւ կրթութեան կողմանէ նշանաւորագոյն Ամերիկացիք ո՞չ ապաքէն պարտին օգուտ քաղել այս մեծ պատեհութենէն :

Պատ. Տոք. Սդորս , Պրօքլինի մէկ մեծ եկեղեցւոյն հովիւը , ընտիր եւ ազդու ճառ մը խօսեցաւ , եւ յետոյ Պատ. Տոք. Մինա կարգաց գրուած մը Ամերիկի մէջ Քրիստոնէական առաքելութեանց վրայ : կատարեալ աշխարհագրական տեղեկութիւն մը տուաւ Ամերիկի վրայ , եւ բոլոր միսիոնարական եւ ուրիշ ընկերութեանց վրայ որ մարդիկ ղրկած են քարոզել Աւետարանը եւ խուզարկութիւններ ընել այն երկրին մէջ : Լաւագոյն գտաւեցաւ որ Պորտ ընկերութիւնը բաց յառաքելութենէն զոր ունի Ջուլուներուն մէջ , նոր առաքելութիւն մը հաստատ Պիհէ կոչուած երկիրը որ հասարակածէն 12 աստիճան է դէպ ի հարաւ , իբր 250 մղոն ներս Ատլանդեան ովկիանոսէն , եւ 400 -500 մղոն դէպ ի հարաւ Գոնկոյ գետին բերնէն : կ'ըսուի թէ այս երկիրը որ բարձր լեռնադաշտ է իբր 5,000 ոտք ծովին երեսէն վեր , շատ առողջարար է , եւ կ'երթայ հոն մեծ գետով մը որ կը կոչուի Գոանգա : Այս երկրին մէջ կայ մեծ թագաւորութիւն մը ընդ իշխանութեամբ ցեղապետի մը որ կը նայի Գոկնոմոյ կոչուած տեղը , ուր այցելութիւն ըրաւ քանի մը տարի առաջ Գամէրոն անուն Անգլիացի ճանապարհորդ մը : Գոկնոմոյ Ամերիկի քաղաքաց մեծապատիւներէն մին է եւ ունի առեւտրական յարաբերութիւններ կեդրոնական Ամերիկի կարեւոր վաճառաշահ քաղաքաց հետ : Մինչեւ ցարդ Քրիստոնէական հաւատոյ ճառագայթք ծագած չէ այս հեթանոս ազգին մէջ , եւ հիմա նոր կ'առաջարկուի քննիչներ ղրկել այն երկիրը , եւ եթէ չահաւոր լուր մը առնուի , պիտի ղրկուին հոն միսիոնարք :

Ժողովին մէջ գտնուող անձինք մեծ ուշադրութեամբ մտիկ ըրին վերոյիշեալ երեք գրուածներըն , եւ մասնաժողովք որոց յանձնուեցաւ այն գրուածոց քննութիւնը՝ միաձայն հաւանութեամբ հաճութիւն յայտնեցին այն գրուածներուն առաջարկութիւններուն :

Ուրբաթ օրուան ժողովին մէջ խօսողներէն մին էր մեր պատուաւորժան բարեկամը , Մր. Սարգիս Մինասեան , որ խօսեցաւ ի դիմաց 30,000 Աւետարանական Քրիստոնէից Թուրքիոյ , եւ շնորհակալութիւն մատոյց Պորտ ընկերութեան եւ միսիոնարաց անոնց Ջանից համար : Մր. Մինասեան ըսաւ թէ Թուրքիոյ մէջ ամենահարկաւոր գործն է բարեբարգման կըրթութիւն , եւ յանձնարարեց ընկերութեան այս մասին ունեցի առատաձեռն ընծայել , եւ մեզադրեց Պորտ ընկերութիւնն Բոպերդ գոլէճի օգնութիւն չընելուն համար :

Ժողովին օրերը նաեւ կանանց օգնական ընկերութեան անդամները , ժողովին ներկայ գտնուղ միսիոնարք , ատտուածաբանութեան ուսանողք եւ տղայք ուրոյն ուրոյն ժողովներ ըրին : Ժողովներուն ազին եւ համաձայնութիւնն սքանչելի էր , եւ բոլոր առաջիկայք յայտնեցին թէ Պորտ ընկերութեան այս տարուան ընդհանուր ժողովը մինչեւ ցարդ գումարուած լաւագոյն ժողովոց մէկն էր :

ԱՅՍՏՈՒԵՒՆ ԴՐՍՏՈՒՆ

Ղալաթիոյ աշտարակին մօտ գտնուած այս գրատան մէջ կը ծախուին Անգղիերէն գիրքեր եւ Հայերէն-Անգղիերէն քերականութիւն եւ դպրոցի հարկաւոր բաներ :

Ա.Զ.Դ

Յառաջիկայ Նոյ. 16/28ին , ուրբաթ երեկոյ , ժամը երկուքուկէսին , Ք. Ե. Միութեան լսարանին երրորդ շրջանին առաջին ճառախօսութիւնը պիտի ըլլայ յիւսկիւտար ի սրահն ժողովարանի :

Ճառախօսն է Պատ. Տոք. Րիկս Նիւթն է. « Ո՞րն է ամենէն հին լեզուն » :

Մուտք 2 դահեկան :

Մ.ութեան

Ատենադպիր Ատենապետ
Ա. Հ. ՃԳՆԱՒՈՐԵԱՆ Գ. Ս. Գ.

Ա.Ո.Ա.Ջ.Ն.Ո.Ր.Դ
ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵԱՑ Մ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ ՀԻՒՍԵՆՑ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա.ՐԱՄԵԱՆ

1879

—

Թէ որչափ կարեւոր է Անգղիերէն լեզուին ուսումն , եւ այս կարեւորութիւնն որչափ աւելցած է վերջին տարիներս Հայոց համար աւելորդ է բացատրել : Ա.յսօր չատ Հայ դպրոցներուս մէջ Անգղիերէն լեզուն կը դասախօսուի , եւ չատեր որ դպրոցի աշակերտ չեն կը փափաքին Անգղիերէն սորվիլ : Ա.ս այս կարեւոր լեզուին ուսումը դիւրացնելու համար գըրուած է այս դիրքը , որ կը պարունակէ համառօտիւ քերականական կանոններ , դրուցատրութիւն , Անգղիերէն յատուկ ոճեր , համառօտ նամականի , համառօտ բառարան ի Հայերէնէ յԱնգղիերէն եւ յԱնգղիերէնէ ի Հայերէն :

Գիրքը համառօտ ըլլալով , անատարակոյս Անգղիերէն լեզուին հիմնական կանոններուն բոլորը չէր կրնար պարունակել , մանաւանդ որ քերականական կանոններն տասնեւմէկ էջի մէջ միայն բովանդակուած են : Ա.յսու ամենայնիւ այն Առաջնորդը կրնայ ըստ բաւականին օգտակար ըլլալ անոնց որ Անգղիերէն լեզուն նոր սորվիլ կը սկսին , մանաւանդ խօսակցութեան մասն որ բաւական ընդարձակ է :

Կը վաճառուի բոլոր Հայ դրավաճառաց քով ի գին 8 դահեկանի :

ԿՐԱԿ

« Ո՛վ առաջ գործածեց կրակ , երբ եւ ո՛ր» , կրնայ հարցունել տղայ մը անգամ , բայց խմաստուն մարդն անգամ չի կրնար պատասխանել :

Պարսք , Փիւնիկեցիք , Յոյնք եւ ուրիշ ազգեր կ'ըսեն թէ իրենց նախնիք առանց կրակի էին : Պլինիոս կ'ըսէ թէ Եգիպտացիք չատ զարմացան երբ Եքսոդոս անուն աստեղագէտը կրակ ցուցուց անոնց : Մինչեւ մօտ ժամանակ Փիլիպպեան , Գանարեան եւ ուրիշ չատ կղզեաց բնակիչք դեռ կրակ տեսած չէին : Մարիանեան կղզեաց բնակիչք ի սկզբան կարծեցին թէ կրակն անասուն էր որ փայտ կ'ուտէր :

Հաւանական է թէ կրակն առաջին անգամ ծնաւ երկու կտոր փայտ իրարու չփելէ : Անտուէչ կղզեաց բնակիչք կրակ վառելու համար ի սկզբան սովոր էին փայտի չոր կոճղ մը գետինը դնել , եւ թանձր գաւազան կամ ճող մը այն կոճղին վրայ քսել եռեւ յառաջ , մինչեւ որ կոճղին վրայ նախ խորութիւն մը կը գոյանար եւ վերջապէս կը բռնկէր կոճղը : Դուգ նաւապետը կ'ըսէ թէ Աւստրալիացիք կ'առնուն կակուղ փայտէ չոր գաւազան մը , որոյ մէկ ծայրը քիչ մը սուր է , եւ դնելով այն ծայրը կոճղի մը վրայ , գաւազանը կը շրջշրջեն արագ արագ իրենց երկու ափին մէջ , եւ այսպէս չատ անգամ երկու րոպէի մէջ կրակ յառաջ կու գայ : Հարաւային Ամերիկայի ծայրը դտնուած Հրոյ երկրին բնակիչք երկաթ զարնելով կայծքարի , կայծերը որ կ'ելլեն՝ կ'առնուն աբեթի (խավ) վրայ : Ծծմբառը դեռ չհնարուած մեր նախնիք այս կերպով կը վառէին կրակ : Աւելի հին ատենները չրով լեցուն ապակեղէն գնտեր կը դնէին արեւին առջեւ , այնպէս որ գնտերը արեւին ճառագայթները ժողվելով դուրս կու տային , եւ ճառագայթները փայտի կտորներու դպչելով կը բռնկցնէին զանոնք : Իբր երկու հարիւր տարի յառաջ գտնուեցաւ որ լուսաթերը (ֆոսֆոր) չփուելով կը բռնկցնէ ծծմբոյ մէջ մանրախեակ փայտի չոր չիվեր : 1836 ին Ֆիլիփս անուն Ամերիկացի մը հնարեց սուսեր , լուսաթերի , կրոյ եւ ծծմբոյ խառնուրդ մը , որմէ կը չինուէին ծծմբառք (փոսֆէր) որ չփմամբ կը բռընկէին , եւ այս կերպ ծծմբառք ընդհանուր եղան : Հիմա Ամերիկա ծծմբառի եօթանասուն եւ հինգ գործատանց մէջ կ'աշխատին երկու հազար հինգ հարիւր գործաւորք որոց մէկ երրորդը տղայք են :

Ամերիկայի կառավարութիւնը կ'առնէ այս ծծմբառներուն հարիւրին 10 փոզ (ֆոսս) տուրք , որոյ տարեկան գումարը կ'ըսէ աւելի քան 600,000 լիբա :

Ինչպէս մեզաց , նոյնպէս կրակի հետ չի խաղացուիր :

ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ Ի ԿԱՐԻՆ

Աւետարանին գործը Հայաստանի մէջ Պորտ ընկերութեան միջոցաւ ամենէն առաջ սկսաւ Կարին , ուր 1842 ին առաջին միսիոնարն ու անկէ ետեւ ուրիշներ եկած եւ աշխատած են :

Կարնոյ մէջ արդէն տարիներ առաջ եկեղեցի կազմուած էր եւ միսիոնարներէ կը կառավարուէր : Երեք ու կէս տարի առաջ կեսարացի Պար. Յակոբ Թաշճեան հրաւիրուեցաւ քարոզչական պաշտօնին : Պար . Յակոբ , որ իր ուսմունքն ատարած էր Մարզուանի ատտուածաբանական դպրոցը, ընդունեց եկեղեցւոյ յիշեալ հրաւէրն , եւ կարին եկաւ , ուր մինչեւ ցարդ կ'աշխատի :

Կարնոյ եկեղեցին յարմար դատեց զՊար . Յակոբ հովուական պաշտօնի կոչել , եւ անոր հաւանութիւնն առնելով հրաւիրեց հինգ բնիկ հովիւ նուիրապետներով եւ Խարբերդէն միսիոնար մը կարնոյ քաղքին առաջին հովիւը ձեռնադրելու :

Սեպ. 25 ին եկեղեցին առ Պար. Յակոբ ուղղեալ հրաւիրագիրն ու նորա պատասխանը կարդացուեցաւ, եւ նոյն օրը ժամն 8 ին ժողովարանին մէջ բաւական բազմութեան մը ներկայութեանը Պար. Յակոբ իր Բրիստոնէական վարձառութիւնը խօսելէն եառքը քննուեցաւ հաւատոյ եւ առաւածաբանական վարդապետութեանց մէջ։ Ապրարեւ Պար. Յակոբ իրեն ուղղուած բոլոր հարցմանց գոհացուցիչ պատասխաններ տուաւ, եւ պաշտօնէից ժողովն որոշեց որ առաջիկայ Ի բարկին (սեպտ. 28) ժամը 6 ին ձեռնադրութիւնը կատարուի ժողովարանին նոր ընդարձակեալ բակին մէջ։

Ձեռնադրութեան հանդիսին օրը ժողովարանին բակը գեղեցիկ զրերով եւ նկարիւք զարդարեալ էր եւ իբր 1,000 հոգի խմբուած էին ի տես հանդիսին։ Հանդիսականաց մէջ էին Անգլիոյ եւ Պարսից հիւպատոսք, քանի մը Թուրք բարձր պաշտօնակալք, համազգային թաղական էֆէնտիք եւ շատ մը երեւելի վաճառականք։

Ձեռնադրութեան հանդէսը հետեւեալ կարգադրութեամբ կատարուեցաւ։

Կարնոյ միսիոնար Պատ. Դալ երդ մը առաջարկեց, եւ Խարբերդի միսիոնար Մր. Պրաուն Սուրբ գիրքէն քանի մը հատուած կարդաց։

Ցետոյ կեդրոն հովիւ Պատ. Յաչատուր Տամղաճեան աղօթք ըրաւ, Ակնոյ երէց Պատ. Մ. Իգնատիոսեան քարոզ տուաւ եւ ձեռնադրութեան աղօթքն ըրաւ, Պատ. Սիմէօն Դաւթեան, Բազէչի հովիւը, հաւանութեան մէջ տուաւ, Պատ. Աւետիս Վարդանեան, Հաւատուորիկի հովիւը, եւ Պատ. Բարմէլի Կարնոյ միսիոնարը, խօսեցան խրատ առ նոր հովիւն, Հիւսէյինիկի հովիւը, Պատ. Յատուածատուր Անդրէասեան, խօսեցաւ խրատ առ ժողովուրդն, եւ մերթ ընդ մերթ այլեւայլ երգեր երգուեցան, հուսկ ուրեմն առաքելական օրհնութիւն տուաւ Պատ. Յակոբ Թաշճեան, նորընծայ հովիւը։

Տայր Աստուած որ այս ձեռնադրութիւնն օրհնութեանց միջոց ըլլար թէ քաղաքին բնակչաց եւ թէ չրջակային։

Կը հաւատամ եւ կը յուսամ թէ ամէն ընթերցող իրեն պարագ պիտի համարի եւ պիտի փութայ պիտի առ Սուրբ հոգին, խնամական եկեղեցւոյ, որպէս զի նա սրտերու մէջ գործէ, եւ այն փոքրիկ հօտը խնամէ եւ ուղղէ միշտ, նաեւ աճեցնէ մեր Տէր եւ փրկիչ Յիսուս Քրիստոսի շնորհքովը եւ գիտութեամբ։

Կեդրոն, հոկ. 3, 1879 Վ. Խ Տ.

ԱՆՀԱՒԱՏՆ ՈՒ ԲՈՂՈՔԱԿԱՆԸ

Մեծ զարմանք ունեցած եմ վաղուց հետէ սա բանին վրայ, որ մինչ անհաւատութիւնն Հայոց մէջ սարսափելի ժանտախտի նման ճարակելով բազում անմահ հոգիներ երիտրդ մահուան իշխանութեանը կը մատնէ, եւ մինչ այժմու երիտասարդք իբրեւ նոր լուսաւորութեան կամ մեծ տալանդի տէր կը պարծին անհաւատութեամբ ու իրենց ամբարիշտ գաղափարներն համարձակ կը հաղորդեն միմեանց, ազգին կղերն ու իշխանք կը լռեն ի խոր քուն, մի այսչափ զարհուրելի ձայներ առաի եւ անաի յանկին նոցա կը հնչեն, եւ բնաւ չեն կարողացած չարժել նոցա ուշադրութիւնն թէ ինչպէս կրնան առջեւն առնուլ այն հոգիներ լափուլ հրդեհին։ Մրքան արժան եւ ժիր են ատոնք աւետնայն ճգամբ աշխատելու որ չըլլայ թէ մի օք յաղգայնոց Աւետարանին յարի. կամ մի գուցէ իւրեանց որդիներէն ոմանք բողոքական դպրոց գալով Աւետարանի կրթութեամբ լուսաւորուին։ Սակայն հետեւեալ խօսքը արհամարհող ու երկնից Աստուծոյն պատգամը ծաղր ընող ամբարտաւանութեամբ մի չըլլայ։ Ասիկա է խօսքը Տեառն առ Յովնան մարգարէ. «Յարիր գնա ի Նինուէ, քաղաքն մեծ, եւ քարոզեա ի նմա զքարոզութիւնն զոր ես խօսիմ ընդ քեզ։ Եւ յարեաւ Յովնան եւ գնաց ի Նինուէ, ըստ բանի Տեառն։ Եւ Նինուէ քաղաքն մեծ էր Աստուծոյ ճանապարհաւ երից աւուրց։ Եւ սկսաւ Յովնան մտանել ի քաղաքն ճանապարհաւ աւուր մի, եւ քարոզեաց եւ ասէ. Զի եւս երիս աւուրք, եւ Նինուէ կործանեսցի։ Եւ հաւատացին արք Նինուէացիք Աստուծոյ, եւ քարոզեցին պահս, եւ զգեցան քուրձս յամենեցունց մինչեւ ցմեծս նոցա եւ ցփոքունս։ Եւ հասին բանք յազգին Նինուէացւոց, եւ յարոյց զինքն ի գահոյից իւրոց, եւ հանեալ զխորհուրդ ի սրտից իւրոց, եւ ծածկեցաւ քուրձիւ, եւ նստաւ ի մոխրի։ Եւ կոչեցին եւ ասացին ի Նինուէ ի հրամանէ թագաւորին եւ իշխանացն նորա, եւ ասացին. Մարդիկ եւ անասունք, արջառք եւ ոչխարք մի՛ ճաշակեսցեն զինչ եւ իցէ, եւ մի՛ արածեսցեն, եւ ջուր մի՛ արբցեն։ Եւ ծածկեսցին քուրձիւ մարդիկ եւ անասունք, եւ կոչեսցեն առ Աստուած զոհութեամբ, եւ դարձցին մարդիկ յանօրէնութենէ իւրեանց, եւ յանիրաւութենէ որ է ի ձեռս նոցա։ Ո՞ գիտէ եւ ապաշխարեսցէ Աստուած, եւ դարձցի յբարկութենէ սրտի իւրոյ, եւ մի՛ կորիցուք։ Եւ ետես Աստուած զգործս նոցա, զի դարձան յանօրէնութենէ իւրեանց, եւ ապաշխարեաց Աստուած զչարութենէն զոր խօսեցաւ առնել նոցա, եւ ոչ արար։ Եւ չարացաւ Յովնան յոյժ, եւ տրտմեցաւ։ Եւ աղաչեաց առ Տէր եւ ասէ. Ո՛հ, Տէր, ոչ այդ էր բանն իմ, մինչ էի յերկրի իմում, վասն որոյ նախեցի երթալ յԹարսիս, զի գիտէի թէ դու Աստուած ողորմած ես եւ ի բազում ողորմութեան, եւ դարձեալ ապաշխարես ի չարեացն զոր խօսիս առնել։ Եւ արդ, Տէր, առ զանձն քո զանձն իմ, զի լաւ է ինձ մեռանել քան զկեանս։ Եւ ասէ Տէր. Զի՞ բարկացար դու յոյժ։ Եւ ասէ Յովնան

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Նոյ. 13 ըստ Ցուն. և Նոյ. 25 ըստ Լատ., 1879

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Պաշտօնական յայտարարութեամբ կը ծանուցուի թէ վեհ. Սուլթանը միշտ մեծ հոգ եւ լանար ունեցած է բարեկարգութեանց գործադրութեան : Այս նպատակաւ արդէն պատրաստուած են հիմնական օրէնքներ եւ կարգադրութիւններ , բայց մեծամեծ աղէտներ արգելք եղած էին անոնց գործադրութեանը :

Այսօր որ պատերազմին պատճառած ծանր հոգերը մեծաւ մասամբ բարձուած են ի միջի , վեհ. Սուլթանը հրաման ըրած է խորհիլ եւ ի գործ դնել այնպիսի միջոցներ որոց շնորհիւ ամէն կարգի հպատակք կարող ըլլան հաւասարապէս վայելել արդարութեան բարիքն եւ երկիրը կարենայ բարգաւաճիլ :

Ըստ այսմ հրամանի , պաշտօնեայք խորին ուշադրութեան առած են բարեկարգութեանց ծանրակիրճ խնդիրն , զոր յարմար սեպած են երկու դասի բաժնել : Առաջին դասին մէջ է Թուրքիոյ Եւրոպական գաւառաց վարչական կազմութեան վերաբերեալ կարգադրութեանց ծրագիրն , որ յիշեալ գաւառները պիտի ղրկուի որպէս զի գործադրուելէ առաջ տեղական յանձնաժողովոց կողմէն քննուի : Այս դասուն մէջ է նաեւ Թուրքիոյ Ասիական եւ ուրիշ գաւառաց վարչական դրութեան վերակազմութեան համար հարկաւոր բարեկարգութեանց անմիջական գործադրութիւնը :

Երկրորդ դասուն մէջ է պաշտօնարանաց եւ հասարակաց վարչութեան բոլոր ճիւղերուն վերակազմութիւնն , այնպէս որ գործերը վարժով եւ արագութեամբ կատարուին տեսնուիլ , վարչութեան այլեւայլ ճիւղերուն մէջ աշխատութիւնն ըստ արժանւոյն բաշխուիլ իւրաքանչիւրին ձեռընհասութեան համեմատ , եւ վերջապէս կատարուին ամէն տեսակ բարեկարգութիւնք որ կարեւոր են երկրին զօրութիւնները կենդանացնելու :

Բարեկարգութեանց այս երկու դասուն վրայ պաշտօնէից հետազօտութեանց եւ աշխատութեանց արդիւնքը մատուցուած է վեհ. Սուլթանին , եւ Նորին վեհափառութեան հաւանութեան արժանացած է , եւ այս բարեկարգութեանց արդիւնքը պիտի տեսնուին քիչ առեւն յայտնի գործերով :

Նաեւ կը ծանուցուի թէ Եւրոպական Թուրքիոյ վարչական կանոնագրին ծրագիրն այժմէն ղրկուած է գաւառները , եւ պաշտօնէից իրաւասութեան եւ պատասխանատուութեան վերաբերեալ օրէնքը օրէնդիւտ անձերէ բաղկացեալ յանձնաժողովոյ մը կողմէն քննուելէ եւ ընդունուելէ ետքը , նաեւ վեհ. Սուլթանին հաւանութեան արժանացած ըլլալով քիչ առեւն գործադրութեան պիտի սկսի :

Վերոյիշեալ պաշտօնական ծանուցումն , որոյ հեղինակը նոյն իսկ վեհ. Սուլթանը կը թուի ըլլալ , անվիջապէս հետագրով հաղորդուեցաւ Եւրոպայի այլեւայլ մայրաքաղաքաց :

Լոնտոն Թայմզ լրագիրը Նոյ. 19ի թուականաւ հրատարակուած թերթին մէջ կը հաւանի վերոյիշեալ ծանուցման , եւ կ'ըսէ թէ Թուրքիոյ կառավարութեան այն որոշումն զոր ըրած է զՊէյքէր փաշա Փոքր Ասիա ղրկել իբրեւ քննիչ ընդհանուր բարեկարգութեանց , առաջին քայլ է դաւառաց մէջ բարեկարգութեանց գործադրութեան :

Բեդրոպոլիէն ղրկուած հետագիր մ'ալ կը ծանուցանէ թէ Բուսական լրագիրք եւս յանձնարարութիւն կ'ընեն Բուսական կառավարութեան պաշտպանել արեւմտեան ազգութեանց աշխարհավարութիւնն ի նպաստ բարեկարգութեանց ի Թուրքիա :

ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆՑ ՆԱԽՄԱՄԲ Բ. ԴՐԱՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այս նիւթին վրայ Լոնտոն Թայմզ լրագիրն իւր Նոյ . 13 թուականաւ թերթին մէջ հետեւեալը կը գրէ .

«Անօգուտ չէ մեր մտքին առջեւ բերել ճիշդ դիրքը յորում կը գտնուի վեհ. Սուլթանը բարեկարգութեանց մասին անկէ առնուած խոստմանց նկատմամբ : Նախ , ըստ 23 երորդ յօդուածոյ Պերլինի գաշնագրին կրետէի տրուած օրինաց նման օրէնքներ տեղական պիտոյից համաձայնեցուելով պիտի գործադրուին Եւրոպական Թուրքիոյ այն մասերուն մէջ , որոնց համար մասնաւոր վարչական կազմակերպութիւն մը ցուցուած չէ դաշնագրին մէջ : Յանձնաժողովներ պիտի որոշեն այն օրինաց մանրամասնութիւնները եւ այն յանձնաժողովներէն առաջարկուած վարչական կազմութեան ծրագիրները Բ. դրան պիտի մատուցուին , եւ Բ. դուռն այն ծրագիրները գործադրելու հրաման տալէ առաջ Արեւելեան Րումելիի համար կազմուած Եւրոպական յանձնաժողովոյ հետ պիտի խորհրդակցի : Բ. դուռն Ասիական բոլոր գաւառաց համար այսպիսի մասնաւոր պայմանի մտած չէ Եւրոպական բոլոր տէրութեանց հետ :

Բայց գաշնագրին 61երորդ յօդուածով Բ. դուռն չատ տեղւիչ պարտաւորութիւն մը յանձն առած է Հայաստանի նկատմամբ : Բ. դուռն յիշեալ յօդուածով յանձն առած է , ‘Հայաբնակ գաւառաց մէջ , ըստ պիտոյից իւրաքանչիւր տեղւոյ, անյապաղ բարեփոխութիւններ եւ բարեկարգութիւններ ընել, եւ Հայերն ապահովցնել ինքնապետներէն եւ Չէրքէզներէն :’ Նաեւ աւելցուած է թէ, Բ. դուռն ինչ կարգադրութիւններ որ կ'ընէ այս մասին , ժամանակ ժամանակ պիտի իմացնէ տէրութեանց , եւ տէրութիւնք յիշեալ կարգադրութեանց գործադրութեանը պիտի հսկեն : Ուրեմն , բոլոր Եւրոպա Հայերն իւր պաշտպանութեան ներքեւ առած է , եւ այս մասին իւրաքանչիւր կառավարութիւն իրաւունք ունի ձայն բառնալու : Պերլինի դաշնագրութեամբ Հայաստանի նկատմամբ վեհ. Սուլթանին ստանձնած պարտաւորութիւններն ասոնք են :

Դարձեալ Բուսիոյ յարձակմանց դէմ Անգլիայէն պաշտպանութիւն գտնելու խոստման փոխարէն վեհ. Սուլթանը մասնաւորապէս Անգղիոյ խոստացած է բարեկարգութիւն կատարել Ասիական բոլոր գաւառաց մէջ : Կը տեսնուի թէ այս երեք տարբեր խոստումներով Բ. դուռն յանձն առած է վարչական այլեւայլ բարեկարգութիւններ կատարել իր իշխանութեան ներքեւ գտնուած բոլոր գաւառաց մէջ : Եւրոպական Թուրքիոյ եւ Հայաստանի մասին Բ. դուռն խոստումը ընդարձակ է առ բոլոր տէրութիւնս Եւրոպայի , եւ անոնք իրաւունք ունին այն խոստման կատարման ուղղակի կամ անուղղակի հսկելու : Փոքրն Ասիոյ մասին խոստումը եղած է առ Անգղիա միայն : Հայաստան Փոքրն Ասիոյ մէկ մասն ըլլալով , Հայաստանի նկատմամբ եղած խոստումը կրկին է , եւ Անգլիա կրկնակի իրաւունք ստացած է այն խոստման գործադրութիւնը պահանջելու : Այս խոստումներէն աւելի յայտնի եւ որոշ խոստումներ չեն կրնար ընել , եւ պէտք է խոստովանիլ նաեւ թէ այս խոստումները տակաւ եւ անանկ կառավարութեան մը վրայ կը բարձնեն ծանր եւ դժուարին գործ մը : Բայց միակ միջոցն որով կարելի է այսպիսի ծանր գործ մը կատարել է հատատատամութեամբ սկսիլ եւ համբերութեամբ յարատեւել , սակայն հարկ է ըսել նաեւ թէ այս մասին իրական սկզբնաւորութեան մը դեռ նշան չկայ : »

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Գաթթէ-Ռէնիի կուսակալի փոխանորդ Ա-րիֆ փաշա նոր կազմուած Բաղէշի կուսակալութեան կուսակալ անուանեցաւ :

Խարբերդի կառավարիչ Ատաթիլ Նաֆիլ էֆէնտի Մուսուլի կուսակալ անուանեցաւ :

—Անգլիացի Պէյքէր փաշա փոքրն Ասիոյ մէջ բարեկարգութեանց քննիչ կարգուեցաւ , եւ իր հետ ունենալով քանի մը զինուորական պաշտօնակալներ երկու ամիս ճամբայ պիտի ելլէր Իքէնտրուն եւ անտի Բերիա երթալու : Պէյքէր փաշա ժամանակ մը Բերիա մնալէ ետքը Տիբրանակերտ պիտի երթայ , եւ հոն վարչական եւ դատական նոր բարեկարգութեանց արդիւնքը, կառավարութեան ընդհանուր ընթացքն եւ նորակազմ ատեանները գործերը պիտի քննէ :

—Անցեալ շաբաթ քանի մը վաշտ բէսիք զօրք իրենց տուները ղրկուեցան :

—Սերասքիր կուսակալը կը ծանուցանէ թէ Մուսա փաշա , որ Չէրքէզ ազատականներ բռնելու համար եւդոկիայ եւ Ամասիոյ կողմերը ղրկուած էր , տասն եւ ութ ազազակ բռնած է , եւ թէ հիմա ճամբաներն ապահով են :

— Առողջապահական ժողովը գրութիւն մը ղրկելով եղեւնիոյ պաշտօնէից ծանուցած է թէ առանց կանխապէս հատուցանելու առողջապահական պաշտօնակալաց ամսականները , չկրնար իր բոլոր հասոյթը ղրկել եղեւնիոյ պաշտօնարանը :

— կառավարութիւնը փոխանակ Մագրիգիւղի վառօթարանին նոր վառօթարան մը կը շինէ Իսկիւտարի եւ Նիկոմիդիոյ միջեւ Պօսթանճի պաշը կոչուած տեղը :

— Զմիւռնիոյ գաւառին մէջ մօտերս այլեւայլ մարդասպանութիւնք եւ աւազակութիւնք գործուած են : Կ'ըսուի նաեւ թէ Համիտիյէ կոչուած նորաշէն Չէրքէզ գիւղի մը մէջ սաստիկ տարափոխիկ ախտ մը ճարակած է, եւ գիւղին բնակչաց 100 ին 20ը մեռած են քանի մ'օրուան մէջ : Գիւղին մնացեալ բնակիչները փախած են Պուրնապաթ , որ Զմիւռնիայէն քանի մը մղոն միայն հեռու է :

— Դամասկոսի գաւառին մէջ Տիւրզիներու եւ Օսմանեան զօրաց միջեւ կռիւ մը եղած է , եւ կ'ըսուի թէ Օսմանեան զօրքէն 20, իսկ Տիւրզիներէն 300 մարդիկ կորսուած են :

ԱՅԼԵՒԱՅԼ

Ալէքսոյ փաշա վեհ. Սուլթանին ներկայացած, եւ առաջին պաշտօնէին եւ ներքին գործոց պաշտօնէին հետ կրկին կրկին տեսակցած է : Կառավարութիւնը կ'ուզէ վաճառ ըլլալ որ այսուհետեւ Արեւելեան Րումելիի ոչ Պուլղար բնակչաց կենաց եւ ընչից ապահովութեանն աւելի հոգ պիտի տարուի , եւ թէ դիւրութիւններ պիտի տրուին Մահմետական գաղթականաց դառնալ Արեւելեան Րումելի իրենց տուները : — Արտակ Թոպճեայի խնդրոյն լուծման համար կազմուած համագործային յանձնաժողովը ի նպաստ Րումանիոյ որոշեալ տուած է : — Բուսիոյ դեսպան , Լոպանոֆ իշխանն , անցեալ շաբաթ մայրաքաղաքէս մեկնեցաւ Բեդրոպոլիէ երթալու : Կ'ըսուի թէ Լոպանոֆ իշխանը պիտի յաջորդէ Լոնտրայի դեսպան Շուվալոֆ կոմսին : — Նաեւ կոմս Զիչիի տեղ Աւստրիական ուրիշ դեսպան մը պիտի ղրկուի ի Կ. պոլիս, եւ Գերմանիոյ դեսպանը հրամանաւ ժամանակ մը բացակայ պիտի գտնուի մայրաքաղաքէս :

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Նոյ. 9/21 Թուականաւ Լոնտոնէն զարնուած հետագիր մը կը ծանուցանէ թէ մեծ տէրութեանց միջեւ բանակցութիւններ կ'ըլլան բարեկարգութեանց նկատմամբ զոր քիչ առեւն գործադրել պիտի սկսի Բ. դուռը :

— Վիէննայի մէջ դէս պաշտօնական գրութեամբ մը կը հաղորդուի այն լուրը թէ դաշնակցութիւն մը կազմուած է Սերուիոյ, Պուլկարիոյ եւ Գարատաղի միջեւ :

— Ս. յա տարի Իրլանտայի մէջ հանգիստը գրեթէ բոլորովին անյաջող գնաց , եւ ագարակաց վարձակալք որ իրենց հոգերը կը վարձեն հարուստ կալուածատէրերէ անկարող եղած են հատուցանել հողերուն վարձը : Այս պատճառաւ մեծ նեղութիւն եւ յուզում կայ Իրլանտայի մէջ, եւ չատ ժողովներ եղած են ընդդէմ Անգլիոյ կառավարութեան : Կառավարութիւնն արդէն ձերբակալ ըրած է չատ մարդիկ , եւ զինուորական զօրութիւնն աւելցուցած է Իրլանտայի մէջ :

— Հնդկաստանի Անգլիական կառավարութեան հրամանաւ Աֆղանիստանի նախորդ էմիր Եագուպ խան հարցաքննուիլ սկսած է :

— Անգլիական զօրք կը ժողվուին Պիրմահի սահմանագլխոյ վրայ :

— Ափրիկէի մէջ Զուլուներու երկրին մօտ նոր գաղութ մը ծագած է Հոլանտացի գաղթականաց եւ Անգլիացի պաշտօնակալաց միջեւ, որոց իշխանութիւնը չեն ուզեր ճանչնալ գաղթականք :

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Յունաստանի սահմանագլխոյ ուղղութեան համար կազմուած յանձնաժողովը դարձեալ նիստ ըրաւ Նոյ. 5/17 ին , եւ իւրաքանչիւր կառավարութեան պատուիրակներն թուղթեր մատուցին ի նպաստ այն սահմանագծին զոր յառաջագոյն ուրոյն ուրոյն առաջարկած էին : Այս մասին դեռ որոշում մը գոյացած չէ :

— Մարաշէն զարնուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Զէյթունի խնդիրը լմընցած , եւ անդորրութիւնը վերահաստատուած է : Կ'ըսուի թէ Զէյթունի դէպքին մասնակից եղողներուն ընդհանուր ներողութիւն հրատարակելու հրաման եղած է վեհ. Սուլթանէն :

— Ղալաթիոյ դրամատեարց եւ Բ. դրան մէջ տեղ գոյացած նոր կարգադրութեան համեմատ , Բ. դուռն իր ընդհանուր պարտուց չհերուն համար տարեկան 1,350,000 ոսկի յատկացուցած է , եւ այս գումարին երաշխաւորութիւն ցուցուցած է այն եկամուտները զոր արդէն յիշած ենք : Կառավարութիւնն այս մասին իր որոշումն եւ կարգադրութիւնն այս անգամ պաշտօնապէս հրատարակած է : Ըստ այսմ կարգադրութեան , 1880 յուլիս 1/13 էն սկսեալ ամէն վեց ամսուան անգամ մը արժէթպղիէ չհերը պիտի հատուցուին վերոյիշեալ գումարէն ըստ համեմատական չափու : Այս կարգադրութիւնը տասը տարուան համար է , եւ եթէ այս միջոցին մէջ նոր եկամուտներ աւելնան , կառավարութիւնը կը խոստանայ արժէթպղիէ չհերուն յատկացեալ վերոյիշեալ գումարն աւելցնել :

— Կարինէն Նոյ . 10/22 Թուականաւ զարնուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ վանայ Անգղիական հիւպատոսը տեղւոյն կուսակալին մասնաւոր ուշադրութիւնը հրաւիրած է Փրիստոնեայ գիւղացւոց թշնամութեանը վրայ յիշեցնելով այլեւայլ խոստումներ զոր կուսակալն ըրած էր զիւղացւոց օգնելու, բայց անհամաձայնութիւն ծագած է կուսակալին եւ հիւպատոսին մէջտեղ :

— Կ'ըսուի թէ Դեհրանի Անգղիական դեսպանն առաջարկած է Պարսից կառավարութեան Անգղիոյ հետ ի միասին պրաւել Աֆղանիստանի Հերաթ քաղաքը :

— Հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Մ. վալուֆի կորչագոֆ իշխանին տեղ Բուսիոյ արտաքին գործոց պաշտօնեայ պիտի անուանուի :

— Կ'ըսուի թէ Շուվալոֆի կոմսը Պերլինի Բուսական դեսպան պիտի կարգուի :

— Թէքէ Թիւրքմէնները չատ կը նեղեն կեդրոնական Ասիա գտնուած Բուսական զօրքը :

— Գարատաղի կառավարութիւնը ծանուցած է Բ. դրան որ եթէ կասկինչէի գաւառը վինչէ Նոյ. 15/27 Գարատաղի չյանձնուի , ինք պատասխանատու չըլլար այս յապաղման հետեւանաց :

ԵԼԵՒՄՏԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Նոյ. 12/24 , 1879

Գանագիտէ 11. 30 | Բամ. երկաթ. բաժինք 38

ԴՐԱՄԱՔ, Օսմ. լիրան 100 էն

Մէճիտիէ	106 ½	Ռուսիոյ բօղ	89 ½
Թղթադրամ	970	Նարոլէոն	87 ½
Պռինձ սասի	370	Գրիմիէ	51 ½
Մէճտիէի	117 ½	Անգլ. լիրա	109 ½
Մանէթ Թղթադրամ	8 ¾		

Ամերիկայի միսիոնարաց ընկերութեան կողմն
Մրմրագիր Ա. Բ. Կրին

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՄԵԱՆ
Զագմագճըլար, Յակոբեան խան , Թիւ 12.